

**UCHWAŁA NR XXV/148/2021
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 29 kwietnia 2021 r.**

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt3, 3a 4 i 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 920) w związku z art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U z 2020 r. poz. 821) Rada Powiatu Toruńskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023”, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu Toruńskiego

Paweł Polikowski

Załącznik do uchwały Nr XXV/148/2021
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 29 kwietnia 2021 r.

**PROGRAM ROZWOJU
SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2021-2023**

Spis treści

I. WPROWADZENIE	3
II. ZADANIA POWIATU Z ZAKRESU WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	4
III. CHARAKTERYSTYKA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	
W POWIECIE TORUŃSKIM.....	6
Tabela nr 1 - Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych (spokrewnionych i niezawodowych) stany na 31 grudnia.....	6
Tabela nr 2 Rodzinna piecza zastępcza w powiecie toruńskim w latach 2018-2020.....	8
Tabela nr 3 Dzieci z terenu powiatu toruńskiego przebywające w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów w latach 2018-2020.....	9
Tabela nr 4 Porozumienia z powiatami, z których dzieci umieszczone zostały w rodzinach zastępczych na terenie powiatu toruńskiego w latach 2018-2020.....	10
Tabela nr 5 Sytuacja dzieci opuszczających pieczę zastępczą w latach 2018 -2020.....	10
IV. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2021-2022.	13
V. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2021-2023.....	16
Tabela nr 6.....	16
VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU.....	17
Tabela nr 7 Szacunkowa wartość środków w budżecie PCPR na realizację zadań pieczy zastępczej.....	17
VII. BENEFICJENCI PROGRAMU	18
VIII. REALIZATORZY PROGRAMU	18
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	18
X. PODSUMOWANIE.....	20

I. WPROWADZENIE

Każde dziecko ma prawo do życia i rozwoju w swojej rodzinie. Kiedy zabraknie rodziny lub nie spełnia ona prawidłowo swoich funkcji, sprzyjających prawidłowemu rozwojowi dziecka, wówczas w jej miejsce pojawiają się środki zastępcze o charakterze opiekuńczo-wychowawczym. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz.U. z 2020, poz. 821, t.j. z 2020.05.08) wskazuje, iż zadania związane z zapewnieniem dzieciom pieczy zastępczej należą do jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Bezpośrednio w art. 180 pkt 1 określa, iż do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3- letniego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej.

Program rozwoju pieczy zastępczej służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie. Program został przygotowany przede wszystkim w oparciu o diagnozę pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie powiatu toruńskiego w latach 2018-2020 oraz o aktualne potrzeby wynikające z konieczności umieszczania dzieci poza rodzinami biologicznymi.

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano m.in.: sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz informacje i doświadczenia własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu. W związku z powyższym program uwzględnia lokalne uwarunkowania, wyznacza kierunki działań w perspektywie trzech lat, ze wskazaniem limitu rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy oraz określa źródła finansowania programu, jakie są niezbędne do jego realizacji.

Celem Programu jest rozwój nowych i wsparcie istniejących form pieczy zastępczej na terenie powiatu oraz zapewnienie pieczy zastępczej, dzieciom pozbawionym należytej opieki rodzicielskiej. Założeniem programu pozostaje organizowanie pomocy dla osób usamodzielnianych poprzez wspieranie procesu usamodzielnienia, jak również organizowanie form wsparcia dla osób prowadzących różne formy pieczy zastępczej. Program ponadto zakłada kontynuację działań realizowanych w oparciu o poprzednio obowiązujący program rozwoju

pieczy zastępczej.

W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania programu mogą ulegać zmianom i uzupełnieniom. Proponowany program swoimi założeniami wpisuje się w realizację celu głównego *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Toruńskim na lata 2017-2022*, tj. minimalizowanie rozmiarów i skutków negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie powiatu oraz realizację celu szczegółowego nr 5 przytaczanej strategii, tj. organizację i rozbudowę wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej.

Opracowanie i realizacja programu rozwoju pieczy zastępczej na kolejne trzy lata ma na celu usprawnienie realizacji zadań nałożonych przez ustawodawcę oraz sprecyzowanie celów i kierunków działań w perspektywie trzyletniej, które będą podejmowane przez organizatora pieczy zastępczej, z uwzględnieniem potrzeb rodzin zastępczych i ich podopiecznych.

Akcentuje głównie zadania wynikające z ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, jak zapewnienie pieczy zastępczej oraz udzielania świadczeń oraz konieczność działań profilaktycznych i współpracę między instytucjami, których wspólnym celem jest wyposażenie rodzin i wychowanków w kompetencje pozwalające w przyszłości na prawidłowe funkcjonowanie poza systemem pomocy.

Program wskazuje także na konieczność podnoszenia kompetencji pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, celem aktualizacji i poszerzania wiedzy oraz umiejętności niezbędnych do efektywnej pracy z rodziną.

II. ZADANIA POWIATU Z ZAKRESU WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z art. 180 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2020 r., poz. 821 t.j. z 2020.05.08) do zadań własnych powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;

- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia, b) specjalistycznego poradnictwa;
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka
- 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 12) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;

13) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej danych dłużników - w przypadku powstania zaległości z tytułu nieponoszenia przez rodziców biologicznych należnej opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej;

III. CHARAKTERYSTYKA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE TORUŃSKIM.

Na podstawie przeprowadzonej analizy ustalono, iż na terenie powiatu toruńskiego w latach 2018-2020 głównymi przyczynami umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej były:

- uzależnienia rodziców biologicznych (w tym uzależnienia: od alkoholu, środków odurzających)
- sieroctwo/półsieroctwo,
- niezaradność w sprawach opiekuńczo –wychowawczych (niewydolność rodziców biologicznych w tym zakresie),
- dysfunkcjonalność rodziców biologicznych (inne powody niż uzależnienia)
- długotrwała choroba

Tabela nr 1

Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych (spokrewnionych i niezawodowych) – stany na 31 grudnia.

Przyczyna umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych	Liczba rodzin zastępczych		
	2018	2019	2020
sieroctwo/półsieroctwo	39	44	42
porzucenie	2	2	2
niepełnosprawność rodziców	12	13	13
choroba rodziców	3	2	3
dysfunkcje w rodzinie biologicznej	35	30	37
niezaradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (niewydolność rodziców biologicznych)	30	36	45
uzależnienia (alkohol/narkotyki)	50	55	55

przemoc w rodzinie	4	8	7
nieletnie matki	1	1	2
inne	14	13	10
RAZEM	190	204	216

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Celem działania rodzinnej pieczy zastępczej w przypadku niemożności wychowania i opieki rodziców jest zapewnienie dziecku pomocy w zakresie:

- ❖ powrotu dziecka do rodziny biologicznej, a w przypadku, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka,
- ❖ wypracowania działań zmierzających do przygotowania dziecka do samodzielnego, godnego i odpowiedzialnego życia,
- ❖ pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki
- ❖ motywowania do utrzymywania oraz nawiązywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, celem eliminowania negatywnych skutków wynikających z utraty i separacji,
- ❖ dążenia do zaspokajania potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych dziecka,
- ❖ oceny sytuacji dziecka w konsultacji ze specjalistami (psychologiem, pedagogiem, asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym), z uwzględnieniem potrzeb dziecka.

Pieczą zastępczą jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem w sytuacji, kiedy nie może ono wychowywać się w swojej rodzinie. Z kolei dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszej nauki - nie dłużej jednak niż do 25 roku życia. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, uwzględniać i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Pieczą rodzinną w powiecie toruńskim sprawowana pozostaje w formie rodzin zastępczych: spokrewnionych, niezawodowych oraz zawodowych, w tym jednej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego oraz jednej stanowiącej rodzinny dom dziecka. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub gdy władza rodzicielska została im ograniczona.

Liczbę rodzin zastępczych i przebywających w nich dzieci obrazuje przedstawiane poniżej zestawienie.

Tabela nr 2

Rodzinna piecza zastępcza w powiecie toruńskim w latach 2018-2020

TYP RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	2018		2019		2020	
	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI
Rodziny spokrewnione	63	87	64	90	64	90
Rodziny niezawodowe	43	59	46	71	49	79
Rodziny zawodowe (w tym RDD i Pog.Rodz)	10	44	11	43	12	47
RAZEM	116	190	120	204	125	216

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Z danych zawartych w tabeli wynika, iż utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby rodzin zastępczych oraz liczby przebywających w nich dzieci. W związku z tym konieczna jest kontynuacja realizowanych działań wspierających rodzicielstwo zastępcze oraz intensywna praca w kierunku promocji rodzicielstwa zastępczego i poszukiwania kandydatów na rodziców zastępczych.

Ponadto zauważyć należy, iż zmiany w liczbie funkcjonujących rodzin zastępczych wynikały m.in. również z faktu wydłużającego się pobytu wychowanków w rodzinie. Młodzież bowiem częściej wybiera obecnie kontynuację nauki, co wydłuża czas przebywania w rodzinie zastępczej do 25 roku życia.

Z uwagi na ograniczoną liczbę zawodowych rodzin zastępczych w systemie pieczy oraz rosnącą liczbę dzieci trafiających do pieczy, koniecznym było wypracowanie i realizacja praktyki umożliwiającej zapewnienie opieki każdemu, trafiającemu do systemu dziecka. Realizowanym od lat rozwiązaniem powyższej kwestii pozostaje współpraca między powiatami, polegająca na możliwości przyjęcia na teren powiatu (gdy dysponuje się miejscem) dzieci z terenu innego powiatu i możliwości umieszczania dzieci z naszego powiatu poza jego granicami, gdy zachodzi np. potrzeba interwencyjnego przyjęcia dziecka, a zasoby własne nie

pozwalają na realizację postanowienia sądu. Powyższe odbywa się w oparciu o zawierane porozumienia między władzami powiatów.

Na terenie powiatu toruńskiego nie funkcjonują jednostki organizacyjne kwalifikowane jako instytucjonalna forma pieczy. W latach 2011-2013 istniała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza w Chełmży, którą w roku 2013 władze powiatu postanowiły zlikwidować, dlatego koniecznym pozostaje dla efektywnej realizacji zadań zawieranie stosownych porozumień z powiatami, na terenie których znajdują się placówki pieczy instytucjonalnej.

Tabela nr 3

Dzieci z terenu powiatu toruńskiego przebywające w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów w latach 2018-2020 r. (piecza zastępcza rodzinna/instytucjonalna)

Forma pieczy zastępczej	2018	2019	2020
Rodziny spokrewnione	5	7	9
Rodziny zastępcze niezawodowe	3	4	5
Rodziny zastępcze zawodowe w tym: -pełniące funkcje pogotowia rodzinnego	3	3	3
Wydatki budżetowe na realizację zawartych porozumień	174.947 zł	162.881,94 zł	149.945,17 zł
Piecza instytucjonalna (placówki opiekuńczo – wychowawcze, opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne)	20	22	27
Wydatki budżetowe na realizację zawartych porozumień	748.280 zł	847.712,40 zł	1.025.935,54 zł
RAZEM	31	36	44

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Tabela nr 4

Porozumienia z powiatami, z których dzieci umieszczone zostały w rodzinach zastępczych na terenie powiatu toruńskiego w latach 2018-2020

Rok	Liczba powiatów	Liczba czynnych porozumień	Liczba dzieci wykazanych w porozumieniach	Środki przekazane na opiekę i wychowanie dzieci przez inne powiaty
2018	21	64	64	829.188,00 zł
2019	20	50	70	772 221,38 zł
2020	18	49	71	934.451,49 zł
RAZEM	59	163	205	2.535.860,87 zł

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Jak wynika z powyższych danych powiat toruński zabezpiecza w dużej mierze „własnymi siłami” kwestie dotyczące umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, natomiast z powodu wskazanego wyżej, tj. braku instytucjonalnych form pieczy, posiłkuje się stosownymi

porozumieniami z powiatami na terenie jakich funkcjonują przedmiotowe placówki.

Obserwowanym trendem w okresie minionych trzech lat obowiązywania poprzedniego programu jest także stopniowy wzrost liczby dzieci przebywających w jednej rodzinie.

Poddając analizie zestawione powyżej dane zauważyć należy również, iż koszt utrzymania wychowanka w rodzinie zastępczej jest niższy od kosztów generowanych pobytem dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a jednocześnie niezwykle istotnym pozostaje fakt, iż rodzinna forma pieczy zastępczej przynosi większe korzyści dla rozwoju dziecka niż piecza instytucjonalna. Wskazać tu jednak równocześnie trzeba na to, iż niektóre z kierowanych do pieczy dzieci, ze względu na doznane krzywdy, rodzaje zaburzeń, czy upośledzenia nie mogą zostać zaopiekowanymi w formach pieczy rodzinnej i wówczas jedynym rozwiązaniem pozostaje piecza instytucjonalna.

W chwili normalizacji sytuacji opiekuńczej w rodzinach biologicznych, dzieci przebywające w rodzinach zastępczych powracają do swych rodzin, natomiast w sytuacji pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej, zostają zgłoszone do adopcji.

Również w sytuacji gdy dziecko ma uregulowaną sytuację prawną, a rodzice nie dążą do odzyskania praw względem dziecka, zostają oni pozbawieni władzy rodzicielskiej, a dziecko w konsekwencji zostaje zgłoszone do adopcji.

Dane dotyczące opuszczających system pieczy zastępczej w okresie ostatnich trzech lat przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 5

Sytuacja opuszczających pieczę zastępczą w latach 2018 -2020

Sposób uregulowania sytuacji opiekuńczej dziecka	Liczba dzieci		
	2018	2019	2020
Wyjście systemu pieczy zastępczej (wiek, usamodzielnienie)	4	5	5
Powrót do rodziny biologicznej	7	1	8
Adopcja	4	3	5
Łącznie	15	9	18

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Z przedstawionych danych wynika, że niewielki odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej ma możliwość powrotu do rodziców biologicznych.

W przypadku rozwiązania rodziny zastępczej, braku możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej i jego nieuregulowanej sytuacji prawnej, dziecko zostaje umieszczone w innej rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo -wychowawczej.

Należy pamiętać, że dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz ją opuszczające, stanowią szczególną grupę odbiorców pomocy społecznej. Doświadczenia zebrane we wczesnym, kluczowym dla rozwoju okresie powodują często trudności w dalszym życiu osobistym i zawodowym. Często wychowankowie pieczy to osoby wymagające korzystania ze wsparcia w wielu zakresach – od poradnictwa specjalistycznego po świadczenia z tytułu niepełnosprawności. Wsparcie z zakresu pieczy zastępczej udzielane pozostaje w oparciu o obowiązujące regulacje prawne. Ma ono formę finansową oraz niefinansową (wszelkiego rodzaju poradnictwo, szkolenia, prowadzone terapie). Świadczenia udzielane z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej mają zarówno charakter obligatoryjny, jak i fakultatywny, który daje możliwość regulacji przez jednostkę samorządu terytorialnego co do zakresu oraz wielkości zabezpieczanego wsparcia.

Środki budżetowe w formie świadczeń pieniężnych pozostają wydatkowane na:

- szkolenia rodzin zastępczych niezawodowych i spokrewnionych oraz szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze;
- świadczenia na pokrycie wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
- wynagrodzenie wraz z pochodnymi osób zatrudnionych w zawodowych rodzinach zastępczych;
- wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych;
- utrzymanie lokali w których zamieszkują zawodowe rodziny zastępcze;
- wynagrodzenia osób do pomocy;
- pomoc losowa;
- dofinansowanie do wypoczynku;
- dodatek wychowawczy 500+;
- świadczenie „Dobry Start”;

W zakresie zadań realizowanych na bieżąco przez PCPR, jako wyznaczonego organizatora pieczy zastępczej na terenie powiatu toruńskiego, pozostaje systematyczny nadzór nad rodzinami i wsparcie, m.in. psychologiczne dla osób świadczących pieczę zastępczą. Równocześnie PCPR zajmuje się kontaktem z rodzinami biologicznymi dzieci przebywających w pieczy zastępczej, współpracując w tym zakresie z podmiotami zewnętrznymi.

Zadaniem na kolejny okres strategiczny pozostawać będzie dalsza promocja i wspieranie powstawania kolejnych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka na terenie powiatu toruńskiego. Szczególnie istotne pozostawać będzie również pozyskiwanie kandydatów na rodziców zastępczych dla dzieci będących w starszym wieku i rodzeństw, bowiem dzieci te ze względu na brak kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej muszą być umieszczane w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Z uwagi na występujące problemy dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, rodziny objęte są kompleksowym wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, psychologa, pracowników socjalnych. Ponadto sprawując nadzór nad prawidłowym procesem wychowawczym dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu współpracuje z jednostkami pomocy społecznej, sądami, placówkami oświatowymi oraz ośrodkami adopcyjnymi. Ponadto od 4 lat PCPR w Toruniu realizuje projekt *Rodzina w Centrum*, którego celem pozostaje zwiększenie dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, poprzez zbudowanie jednego - zintegrowanego systemu pomocy dla rodzin w Województwie Kujawsko-Pomorskim, w tym dla rodzin z powiatu toruńskiego. Zaplanowane w jego ramach inicjatywy ukierunkowane były i pozostają na rozwój i poprawę dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy poprzez: usługi szkoleniowe, doradcze, specjalistyczne, poradnictwo rodzinne, poradnictwo mobilne. W dotychczasowych dwóch edycjach projektu (*Rodzina w Centrum* oraz *Rodzina w Centrum II*) licznie uczestniczyły rodziny zastępcze, umieszczone w nich dzieci oraz pełnoletni wychowankowie pieczy. Projekt skierowany pozostawał także do rodzin biologicznych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz tych, w których występują trudności.

Projekt powyższy w swojej trzeciej odsłonie pod nazwą *Rodzina w Centrum III* jest przewidziany do realizacji przez PCPR w latach 2020 - 2022 i stanowić będzie istotny element wsparcia rodzicielstwa zastępczego na terenie powiatu toruńskiego.

IV. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2021-2022.

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2022 pozostaje wspieranie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie toruńskim ze szczególnym nastawieniem na tworzenie rodzinnych form pieczy.

Dziecku, któremu rodzina biologiczna nie jest w stanie zapewnić opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Rodzina zastępcza jest szansą na wzrastanie dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych - dlatego szczególny nacisk winien być kładziony na rozwijanie rodzinnych form opieki zastępczej oraz pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu rodzinnego.

Ponadto niezwykle istotnym zadaniem jest pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wspieranie funkcjonujących już rodzin, co przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki. Udzielane wsparcie powinno obejmować swym zakresem wieloaspektowość problemów z jakimi przychodzi mierzyć się rodzinom i ich wychowankom, m.in.: problemy wychowawcze z dziećmi, trudności związanych z kontaktami z rodzicami biologicznymi, terapie psychologiczne, szerokie spektrum poradnictwa, itp.

W oferowanym wsparciu należy uwzględnić ważną rolę opiekunów zastępczych, którzy wkładają wiele pracy w przezwyciężanie trudnych sytuacji wynikających z licznych, negatywnych doświadczeń, które były udziałem dzieci przyjmowanych pod opiekę. Aby mogli oni prawidłowo wypełniać powierzone funkcje powinni być wspomagani przez instytucje wspierające.

W ramach realizacji celu głównego prowadzone będą następujące zadania:

- zapewnienie dostępu do różnorodnych form pomocy i opieki dla dzieci i rodzin należących do systemu pieczy zastępczej: działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, doradcze/konsultacyjne;
- realizacja działań na rzecz pozyskiwania, kwalifikowania i szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, pogotowia rodzinnego, rodzinnych domów dziecka;
- opracowanie i realizacja programów usamodzielnień osób wychodzących z systemu pieczy zastępczej, pozwalających na zwiększenie ich kompetencji społecznych i zawodowych;
- realizacja i rozwój usług profilaktyczno-wspierających rodziny w trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej oraz rodzin dysfunkcyjnych, między innymi w celu powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych;

- systematyczne doskonalenie zawodowe kadr w zakresie pomocy rodzinie i dziecku, w tym osób zaangażowanych i kandydatów, organizacja szkolenia ustawicznego skierowanego do rodziców, opiekunów;
- realizacja działań informacyjnych, zwiększających świadomość społeczną w zakresie potrzeb i warunków realizacji działań w systemie pieczy zastępczej;
- wspieranie komunikacji i współpracy między podmiotami pieczy zastępczej a instytucjami, organizacjami świadczącymi pomoc rodzinom.

Cele szczegółowe i kierunki działania n/n programu wskazane zostają w ujęciu tabelarycznym, zamieszczonym poniżej:

Nazwa i opis celu	Kierunki działania	Realizatorzy	Termin realizacji
Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego: -prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego, -współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego, pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze. Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze. -szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych.	PCPR, OPS-y	2020-2023
Poszerzanie i kontynuacja usług w zakresie rodzinnych form pieczy zastępczej.	Kontynuacja wsparcia udzielanego rodzinom zastępczym przez koordynatorów i pracowników socjalnych, psychologa, prawnika. Organizowanie szkoleń mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych opiekunów zastępczych, Prowadzenie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,	PCPR	2020-2023

	Realizowanie świadczeń finansowych (obligatoryjnych i fakultatywnych).		
Wspieranie w procesie usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.	-Realizowanie świadczeń finansowych, -Umożliwienie korzystania ze specjalistycznego poradnictwa celem zapobiegania wykluczeniu społecznemu, -Umożliwienie udziału wychowanków w szkoleniach podnoszących kompetencje zawodowe, społeczne, edukacyjne.	PCPR, OPIEKUN USAMODZIELNIENIA	2020-2023
Współpraca z innymi instytucjami wspierającymi rodzinę.	-Prowadzenie stałej współpracy z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, asystentami rodziny, pracownikami socjalnymi, szkołami, sądami, ośrodkiem adopcyjnym, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, celem opracowania planów pomocy dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej, współpraca z urzędami miast i gmin, urzędem pracy celem pomocy usamodzielnianym wychowankom w podjęciu zatrudnienia, uzyskania mieszkania komunalnego z zasobów gminy.	PCPR, OPS-y	2020-2023

V.LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2021-2023.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania liczby rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. Aktualnie w powiecie toruńskim funkcjonuje 12 zawodowych rodzin zastępczych - w tym jedna pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego oraz jedna tworząca rodzinny dom dziecka.

Posiadane przez powiat toruński zasoby w dziedzinie pieczy zastępczej są niewystarczające w stosunku do rzeczywistych potrzeb. W związku z tym w latach 2021–2023 konieczne jest sukcesywne zwiększanie ilości rodzin zastępczych zawodowych.

Program zakłada pozyskiwanie oraz szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz tworzenie nowych niezawodowych rodzin zastępczych z zachowaniem limitu rodzin zastępczych zawodowych w latach 2021 – 2023 wskazanego w tabeli nr 6.

Wskazywany limit pozostaje zgodny ze zgłaszanymi przez PCPR założeniami do *Programu Rozwoju Powiatu Toruńskiego na lata 2021-2030*, które określały wzrost liczby zawodowych rodzin zastępczych co roku o jedną rodzinę – co spowodować winno wzrost liczby przedmiotowych rodzin – finalnie zwiększając ich liczbę o 9 w roku 2030 (w stosunku do roku 2020).

Tabela nr 6

Limit rodzin zastępczych na lata 2021-2023

Rok	Planowany limit zawodowych rodzin zastępczych do utworzenia
2021	1
2022	1
2023	1

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Toruniu

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Zgodnie z założeniami ustawy z 9 czerwca 2011r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2020r. poz. 821 ze zm.) do zadań własnych powiatu należy realizacja zadań z zakresu profilaktyki i wsparcia rodziny oraz zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców.

Samorząd powiatowy w pełni odpowiada za funkcjonowanie lokalnego systemu opieki nad rodziną i dzieckiem, w tym również za finansowanie działań z tego zakresu dlatego koniecznym pozostaje wskazanie źródeł finansowania projektowanych działań

Projektowanymi źródłami finansowania Programu Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 pozostają:

- ❖ środki własne powiatu toruńskiego oraz powiatu pochodzenia dziecka (w przypadku dzieci spoza terenu naszego powiatu)
- ❖ opłaty rodziców lub osób dysponujących dochodami dzieci za ich pobyt w pieczy zastępczej,
- ❖ gmina pochodzenia dziecka (za wyjątkiem określonym w art. 191 ust. 8 ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*),
- ❖ dotacje celowe z budżetu państwa na finansowe wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, środki finansowe pozyskane z samorządu województwa, środki finansowe pozyskane z funduszy unijnych.

Tabela nr 7

Szacunkowa wartość środków w budżecie PCPR na realizację zadań pieczy zastępczej

Rok	Szacunkowa wartość środków budżetu
2021	5 964 351,00 zł
2022	6 095 600,00 zł
2023	6 241 900,00 zł

Opracowanie własne PCPR

VII. BENEFICJENCI PROGRAMU

Odbiorcami przedmiotowego programu są:

1. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
2. Rodziny zastępcze,
3. Rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
4. Pełnoletni wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej,
5. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
6. Rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem z pieczy zastępczej,

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU

Jednostką koordynującą realizację programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, które przy jego realizacji będzie współpracowało z następującymi podmiotami:

1. Rodzinami zastępczymi,
2. Rodzinami pomocowymi,
3. Placówkami opiekuńczo-wychowawczymi,
4. Policją,
5. ośrodkami pomocy społecznej,
6. sądami rodzinnymi,
7. placówkami oświatowymi,
8. organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring programu polegać będzie na bieżącym zbieraniu danych dotyczących realizowanych zadań. Przedmiotem ewaluacji będzie ocena skuteczności podejmowanych działań w zakresie rozwoju pieczy zastępczej. Sprawozdawczość z realizacji programu

składana będzie Zarządowi Powiatu Toruńskiego jako element składowy corocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu.

Biorąc pod uwagę monitoring prawidłowej realizacji zadań wyznacza się wskaźniki, którym przypisuje się wartości docelowe dla roku 2023, ujęte w poniższym zestawieniu:

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa w 2020r.	Wartość docelowa (rok 2023r.)
Liczba przeszkolonych rodzin zastępczych	3	10
Liczba utworzonych nowych rodzin zastępczych zawodowych	1	3
Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych zawodowych (bez RDD)	11	14
Liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach zastępczych <u>w roku</u>	216	220
Liczba utworzonych nowych rodzinnych domów dziecka (RDD)	0	1
Liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinnych domach dziecka	6	14
Liczba utworzonych nowych rodzin pomocowych	0	5
Liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach pomocowych	0	10
Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej <u>w roku</u>	27	30
Liczba osób realizujących program usamodzielnienia objętych wsparciem finansowym i materialnym	39	45
Liczba osób realizujących program usamodzielnienia, którym udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia	0	6
Liczba zatrudnionych koordynatorów pieczy zastępczej	3	3
Liczba prowadzonych kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego/zorganizowanych iwentów/projektów wspierających realizację pieczy zastępczej	1	3

X. PODSUMOWANIE:

Na terenie powiatu rozwija się sukcesywnie zakres oferowanego wsparcia adresowany zarówno do osób z pieczy zastępczej, jak i rodzin borykających się z problemami, sytuacjami kryzysowymi. Rodziny mogą korzystać z poradnictwa specjalistycznego, udzielanego przez psychologów zatrudnionych w PCPR oraz liczne grono specjalistów projektu współfinansowanego ze środków unijnych - *Rodzina w Centrum 3*, do realizacji którego na lata 2021 – 2022, przystąpił kolejny raz organizator pieczy zastępczej, powiększając zakres oferty działań wspierających rodziny w powiecie toruńskim.

W zakresie głównych zadań określonych n/n programem nastąpi kontynuacja oraz intensyfikacja działań realizowanych w latach ubiegłych: w tym prowadzone będzie specjalistyczne poradnictwo, realizowane szkolenia dla osób zaangażowanych w system pieczy zastępczej, będą działania na rzecz powstawania nowych rodzin zastępczych.

W poprzednim okresie programowym planowano utworzenie po jednej rodzinie zastępczej zawodowej w każdym roku. Realizacja planowanych zadań nastąpiła w 100%. W nowym okresie programowania 2021-2023, wyznaczone limity pozostają na dotychczasowym poziomie, czyli utworzenia po jednej rodzinie zastępczej w każdym roku programowym. Należy pamiętać, iż działania te pozostawać będą w ścisłej zależności od możliwości finansowych powiatu oraz ilości rodzin zastępczych z co najmniej trzyletnim stażem, deklarujących gotowość przekształcenia w rodzinę zawodową.

Występujące w społeczeństwie trendy zanikania więzi rodzinnych, zwiększające ryzyko wystąpienia negatywnych, patologicznych zjawisk dotyczących rodziny, dzięki planowanym działaniom n/n programu będą mogły być w pewnym wymiarze minimalizowane i kompensowane rozwojem rodzicielstwa zastępczego.

UZASADNIENIE

W myśl przytaczanych regulacji, tj. zapisów art. 180. pkt. 1 ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* ustawodawca wskazał, iż do zadań własnych powiatu należy m.in. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w powiecie. Ponadto okres obowiązywania poprzednio przyjętego przez Radę Powiatu Toruńskiego programu zakończył się z dniem 31 grudnia 2020r. – stąd konieczność przedłożenia n/n dokumentu. Przedstawiany *Program* służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie. Został on przygotowany przede wszystkim w oparciu o diagnozę pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie powiatu toruńskiego w latach 2018-2020 oraz o aktualne potrzeby wynikające z konieczności umieszczania dzieci poza rodzinami biologicznymi.